

інституту пам'яткоохоронних досліджень. – Вип. 5. – К.: Фенікс, 2010. – С. 30-46.

4. Міжнародні засади охорони нерухомої культурної спадщини. – К.: Фенікс, 2008. – 176 с.

5. Методичні рекомендації щодо музеєфікації пам'яток археологічної спадщини // Праці Науково-дослідного інституту пам'яткоохоронних досліджень. – Вип. 5. – К.: Фенікс, 2010. – С. 358-361.

6. World Heritage: 2011-2012. – Paris: UNESCO, 2011.

7. Дерев'яні церкви Карпатського регіону України і Польщі. – Львів: Компанія Гердан, 2011. – 36 с.

Вечерский В.В. Репрезентация памятников в контексте украинского законодательства и принципов ICOMOS

Статья посвящена вопросам репрезентации, т. е. представления памятников культурного наследия в соответствии с требованиями украинского законодательства, в т. ч. для внесения их в Государственный реестр недвижимых памятников Украины, а также репрезентации их на международной арене для включения в Список всемирного наследия ЮНЕСКО.

Ключевые слова: памятник, культурное наследие, репрезентация, номинация.

Vechersky V.V. Representation of monuments in the context of Ukrainian legislation and the principles of ICOMOS

Article is devoted to the presentation of cultural heritage in accordance with Ukrainian legislation, including for inclusion in the State Register of Monuments of Ukraine, as well as their representation on the international stage for inclusion in the UNESCO World Heritage List.

Key words: monument, cultural heritage, representation, nomination.

18.02.2012 р.

УДК [930/2](477.51)

С.Ю. Зогуля

СТРУКТУРА СЕГМЕНТУ НЕРУХОМИХ ПAM'ЯТОК ПAM'ЯТКОЄМНОГО СЕРЕДОВИЩА НІЖИНА

У дослідженні виконана структуризація сегменту нерухомих пам'яток пам'яткоємного середовища м. Ніжина Чернігівської обл. Наведений у якості додатка список нерухомих пам'яток, виконаний за історико-архітектурним опорним планом міста. Результати дослідження можуть бути використані у подальших історіографічних і пам'яткознавчих дослідженнях, а також у практичній пам'яткоохоронній роботі, передусім під час створення в Ніжині історико-архітектурного заповідника.

Ключові слова: нерухомі пам'ятки, види пам'яток, пам'яткоємне середовище Ніжина, культурна спадщина.

Ніжин – місто з тисячорічною історією, упродовж плину якої накопичено значну культурну спадщину. Пам'яткоємне середовище міста почало складатися задовго до утворення його як урбаністичної одиниці, що фіксується, насамперед, археологічними об'єктами, розташованими на його території. Надалі – протягом Х–XX ст. н. е. – з'являються інші різновиди об'єктів культурної спадщини: пам'ятки містобудування, архітектури, історії, монументального мистецтва тощо¹. То ж, цілком природно, що є потреба у визначенні якомога повного переліку цих пам'яток і чіткому їх структуруванню для подальшого наукового вивчення та практичного використання, насамперед у пам'яткоохоронній роботі.

До сьогодні видова структуризація пам'яток Ніжина практично не здійснювалася. Кілька спроб зробити огляд ніжинських пам'яток стосується здебільшого об'єктів архітектурної спадщини [див. напр.: 1; 5], де окремі витвори будівничого генія наших попередників характеризуються з суто архітектурної точки зору, часто навіть не вказуючи статусну приналежність до певної категорії пам'яток. Характеризуючи або згадуючи окремі ніжинські пам'ятки, автори досліджень здебільшого зупинялися на персоналістичній стороні: згадували авторів проекту будівництва майбутньої пам'ятки, зодчих, що зводили будинок чи храм, меценатів, указували персоналії, пов'язані з подальшим існуванням даного об'єкту сучасної культурної спадщини тощо [див. напр.: 3; 4; 7; 8]. Певний огляд пам'яток Ніжина у контексті формування пам'яткоємного середовища міста, проте без спроби їх видового структурування, подано в одній із розвідок автора даного дослідження [див.: 2].

1. У даному дослідженні не розглядаються рухомі пам'ятки – музейні, книжкові, архівні, які становлять інший сегмент пам'яткоємного середовища в силу свого апіорі тимчасового місцезнаходження й перебування юридично у складі інших реєстрів національного надбання (Національного музейного фонду України, Національного бібліотечного фонду України та Національного архівного фонду України).

Єдинавсучасній історіографії спроба структуризації та видової класифікації об'єктів культурної спадщини, що знаходяться на території сучасного Ніжина, здійснена в монографії Г.В. Самойленка та С.Г. Самойленка [див.: 6]. Дослідивши забудову й архітектурну спадщину міста, автори наприкінці подають у якості додатка списки місцевих пам'яток археології та архітектури², структуруючи їх на, власне, пам'ятки археології та пам'ятки архітектури з поділом на взяті на облік і такі, що пропонуються до включення в реєстр нерухомих пам'яток. Тут-таки є спроба вичленити пам'ятки містобудування, структурувавши пам'ятки архітектури за концентричним розміщенням. Щоправда, переважно формально – за ознакою розміщення об'єктів на певній вулиці, не вдаючись до типологічного чи морфологічного відбору. Окремими списками вказані значні споруди та цінні елементи фонові забудови³, а також пам'ятки історії (названі авторами «історичними будинками») [6, 92-99]. Варто також зазначити, що окремим підструктурним списком подані втрачені пам'ятки, що до даної публікації в історіографії не робилося.

Загалом згадана монографія (зосібна списки ніжинських пам'яток у якості додатків) має безсумнівну цінність як перша, і до сьогодні єдина, спроба подати загальний перелік пам'яток Ніжина й здійснення їх класифікації. Вона багато в чому повторює напрацювання творчої групи спеціалістів НДІТІАМ під керівництвом В.В. Сопілки на початку 1990-х років [див.: 9]. Але, на жаль, результати цієї роботи так і не були оприлюднені в наукових публікаціях, що додає значення роботі, виконаній Г.В. Самойленком і С.Г. Самойленком.

Відтак, можемо констатувати, що досі немає повноцінного загального списку об'єктів культурної спадщини Ніжина з класифікацією їх за видами пам'яток, визначеними згідно положень сучасного пам'яткоохоронного законодавства України.

Упродовж 2010-2011 рр. групою співробітників ПОГ «Науково-дослідний інститут історії архітектури та містобудування» (м. Київ) під керівництвом директора інституту С.Б. Юрченка та за участі автора даного дослідження в якості наукового консультанта велася робота з виготовлення історико-архітектурного опорного плану м. Ніжина Чернігівської обл. Задля цього були обстежені об'єкти культурної спадщини, розташовані на території міста. Враховуючи наявний станом на кінець 2011 р. історіографічний та пам'яткознавчий доробок і за результатами польових досліджень були

2. Щоправда, автори монографії не розрізняють за видом пам'ятки містобудування, пам'ятки архітектури та пам'ятки історії між собою. До того вільно варіюється їх назва – то «архітектурні пам'ятки», то «пам'ятки містобудування та архітектури».

3. У даному випадку в обох списках перемішані пам'ятки, що належать до обох категорій.

зафіксовані (узяті з Державного реєстру нерухомих пам'яток, а також виявлені з рекомендацією подальшого внесення до вказаного реєстру) близько 250 пам'яток⁴, що й становлять сегмент нерухомих об'єктів пам'яткоємного середовища Ніжина.

I. Пам'ятки археології. Зафіксовані 6 пам'яток (усі перебувають на обліку як пам'ятки місцевого значення; втрачених і щойновиявлених не зафіксовано). Хронологічно охоплюють період від доби бронзи (II тис. до н. е.) до козацької доби в історії України включно (поч. XIX ст.); найкраще представлений киеворуський час (X-XIII ст.), козацька доба (XVII-XVIII ст.), епізодично – ранньослов'янський час (VIII-IX ст.) та литовська доба (XIV-XVI ст.). Територіально пам'ятки локалізовані переважно в центральній частині сучасного міста уздовж обох берегів р. Остер, кілька пам'яток локалізовані на західній і східній околицях. Зважаючи на погану в цілому ступінь археологічного вивчення території міста, що активізувалося лише упродовж останнього десятиріччя й ведеться переважно у вигляді попередніх обстежень і охоронних розкопок, перелік даного виду пам'яток може бути суттєво доповнений щойновиявленими об'єктами за умови подальших, передусім планомірних польових досліджень.

II. Пам'ятки містобудування. Зафіксовані 3 пам'ятки (на обліку не перебувають; 2 втрачені, 1 щойновиявлена). Хронологічно охоплюють період від киеворуського часу (X ст.) до козацької доби в історії Ніжина включно (початок XIX ст.); найкраще представлений час зародження й розквіту Київської держави (X-XI ст.), удільної роздробленості (XII-XIII ст.), польської (перша половина XVII ст.) та козацької (друга половина XVII – XVIII ст.) доби в історії міста. Територіально всі пам'ятки локалізовані в центральній частині сучасного Ніжина. Подальше розширення переліку даного виду пам'яток мало ймовірно з огляду на високий ступінь виявлення пам'яток архітектури як складової об'єктів містобудівної спадщини й руйнувань, яких зазнала культурна спадщина міста.

III. Пам'ятки архітектури. Зафіксовані 115 пам'яток (13 перебувають на обліку як пам'ятки національного значення (22, включаючи частини комплексів пам'яток); 2 перебувають на обліку як пам'ятки місцевого значення; 22 втрачені (23, включаючи частини комплексів пам'яток), 78 щойновиявлених (92, включаючи частини комплексів пам'яток). Хронологічно охоплюють період від початку козацької доби (середина XVII ст.) до повоєнного періоду радянської доби в історії Ніжина (середина XX ст.); найкраще представлений час розквіту й ліквідації Гетьманської держави (XVIII ст.),

4. Ще близько 50 об'єктів визначені як значні споруди та цінні елементи фонові забудови.

імперський період (кінець XVIII – початок XX ст.); епізодично – міжвоєнний період (1920-ті роки) та перші десятиріччя повоєнного (кінець 1940-х – 1950-ті роки) часу в історії міста. Територіально пам'ятки здебільшого локалізовані в центральній частині сучасного Ніжина; частина – розконцентрована територією міста (переважно пам'ятки радянської доби). Подальше розширення переліку цього виду пам'яток мало ймовірно з огляду на високий ступінь їх виявлення внаслідок польового обстеження, але цілком можливе через історіографічні дослідження – виявлення нової персоналістичної інформації (щодо причетності до появи пам'яток відомих архітекторів, зодчих), виявлення втрачених видових і стилістичних особливостей тощо. Також розширення даного списку можливе завдяки виявленню нових втрачених пам'яток архітектури Ніжина.

IV. Пам'ятки історії (включаючи некрополістичні пам'ятки⁵). Зафіксовані 94 пам'ятки (1 перебуває на обліку як пам'ятка національного значення; 65 перебувають на обліку як пам'ятки місцевого значення; 5 втрачених, 23 щойновиявлені)⁶. Хронологічно охоплюють період від початку імперської доби (кінець XVIII ст.) до повоєнного періоду радянської доби в історії Ніжина (середина XX ст.); найкраще представлений імперський період (кінець XVIII – початок XX ст.); доба Української національної революції (1917-1919 роки) та II Світової війни (1941-1943 роки); епізодично – міжвоєнний час (1920-1930-ті роки) в історії міста. Територіально пам'ятки розконцентровані територією міста (з помітно більшою концентрацією їх у історичному середмісті; для некрополістичних пам'яток – на території історичних кладовищ). Подальше розширення переліку цього виду пам'яток найбільш ймовірно, з огляду на активні як аматорські, так і професійні регіоналістичні дослідження, зокрема історії Ніжина й найближчої округи. Також розширення даного списку можливе завдяки виявленню нових втрачених пам'яток історії міста.

V. Пам'ятки монументального мистецтва. Зафіксовані 15 пам'яток (1 перебуває на обліку як пам'ятка національного значення; 11 перебувають на обліку як пам'ятки місцевого значення; втрачених не зафіксовано, 3 щойновиявлені). Хронологічно охоплюють період від імперської доби (кінець

5. Непрополістичні пам'ятки (включаючи кенотафи) внесені до переліку пам'яток історії, оскільки поки в національному законодавстві не є окремим видом пам'яток. Хоча з наукової точки зору їх доцільно все ж виокремлювати в самостійний вид.

6. Зазначимо невідповідність частини пам'яток історії, що перебувають на обліку як пам'ятки місцевого значення, критеріям відповідності власне пам'яткам історії – передусім за фіксацією назви пам'ятки, яка більше відповідає критеріям пам'ятки архітектури.

XIX ст.) до повоєнного періоду радянської доби в історії Ніжина (середина XX ст.); найкраще представлений повоєнний період радянської (1960-1980-ті роки) та початок сучасної (постімперської) (1990-ті роки) доби в історії міста; щойновиявлені пам'ятки стосуються більш пізнього часу сучасної доби (межа 2000-2010 років). Територіально більшість пам'яток локалізована в центральній частині сучасного Ніжина, кілька – на околицях міста. Подальше розширення переліку цього виду пам'яток мало ймовірно з огляду на стовідсоткове їх виявлення внаслідок польового обстеження.

VI. Пам'ятки садово-паркового мистецтва. Зафіксовані 2 пам'ятки (на обліку не перебувають; втрачених не зафіксовано, обидві – щойновиявлені). Хронологічно стосуються імперської доби в історії Ніжина (XIX ст.). Територіально локалізовані в центральній частині сучасного Ніжина. Подальше розширення переліку цього виду пам'яток можливе за умови більш ретельного історіографічного й пам'яткознавчого дослідження решти історичних парків і скверів міста.

VII. Пам'ятки науки і техніки. Зафіксовані 2 пам'ятки (на обліку не перебувають; втрачених не зафіксовано, обидві – щойновиявлені). Хронологічно стосуються радянської доби в історії Ніжина (середина XX ст.). Територіально локалізовані в центральній частині сучасного Ніжина. Подальше розширення переліку цього виду пам'яток можливе за умови більш ретельного історіографічного й пам'яткознавчого дослідження, передусім індустріальної спадщини, що знаходиться на території сучасних підприємств міста.

Таким чином, здійснена структурація за видовими ознаками дає загальне уявлення про сегмент нерухомих пам'яток (як таких, що перебувають на обліку, так і найбільш значимих втрачених, а також щойновиявлених) пам'яткоємного середовища, що знаходяться на території м. Ніжина Чернігівської обл. У дослідженні наведена загальна кількісна, хронологічна та географічна характеристика наявних пам'яток археології, містобудування, архітектури, історії, монументального мистецтва, садово-паркового мистецтва, науки і техніки.

Виконана структурація, а також наведений у якості додатка список нерухомих ніжинських пам'яток відображені в історико-архітектурному опорному плані м. Ніжина й можуть бути використані у подальших історіографічних і пам'яткознавчих дослідженнях, а також у практичній пам'яткоохоронній роботі, передусім під час створення в Ніжині історико-архітектурного заповідника – перелік пам'яток та щойновиявлених об'єктів культурної спадщини на території міста яскраво засвідчує доцільність і потребу в створенні подібної пам'яткоохоронної інституції.

Наведений нижче перелік ніжинських пам'яток

згрупований за видовою приналежністю, а також за офіційним статусом у межах кожної групи (за алгоритмом: а) пам'ятки національного значення, б) пам'ятки місцевого значення, в) втрачені пам'ятки (зазначені лише найбільш значимі), г) щойновиявлені пам'ятки). Назви пам'яток, що знаходяться на обліку, а також їх датування й адреса не завжди ідентичні відповідній інформації у державних реєстрах – тут виправлені помилки, допущені під час узяття даних пам'яток на облік, а також зроблені уточнення з огляду на стан сучасного їх вивчення. Це уможливить подальше коригування інформації в офіційній документації, що стосується даних пам'яток. Датування пам'яток історії стосується фіксації їх як власне пам'ятки (переважно – встановлення меморіальних дошок або пам'ятних знаків; для некрополістичних пам'яток – встановлення надгробку чи кенотафу). Для зручності перелік пам'яток, що знаходяться на обліку, вибудований за охоронними номерами; втрачених пам'яток – за датуванням їх руйнування; для щойновиявлених – за датуванням утворення даного об'єкту культурної спадщини. Для утрачених пам'яток після адреси курсивом указано об'єкти, які були розташовані на місці зруйнованої пам'ятки відразу після її знищення, а також станом на кінець 2011 р.

Додаток

СЕГМЕНТ НЕРУХОМИХ ПАМ'ЯТОК ПАМ'ЯТКОСМНОГО СЕРЕДОВИЩА НІЖИНА

I. ПАМ'ЯТКИ АРХЕОЛОГІЇ

б) місцевого значення

1. Охор. № 2375: *Поселення “Переяславське”* (1, 11-13 ст.), ділянка лівобережної тераси р. Остер в районі вул. Переяслівської, (рішення ВК ЧОРНД від 26.06.1989 № 130).
2. Охор. № 2999: *Літописне м. Уненіж 1147 р.* (10-13 ст.), наприкінці вул. Комунарів (ур. Комуна) [частково на території Ніжинського району], (рішення ВК ЧОРНД від 17.11.1980 № 551).
3. Охор. № 3718: *Літописне м. Нежатин 1135 р.* (10-19 ст.), в історичній частині міста (територія обмежена вулицями Тургенева, Редькінською, Чернігівською, Шевченка, Лашенка, Богдана Хмельницького, Червоною греблею та пл. Гоголя), (рішення ЧОДА від 08.10.1993 № 459).
4. Охор. № 5010: *Місце літописної битви біля Ніжин-озера на Нежатиній ниві 1078 р.* (11 ст.), територія навколо Ніжин-озера, обмежена вулицями Ніжиноозерна, О. Дундича, Шекеро-Гринівською), (рішення ЧОДА від 08.10.1993 № 459).
5. Охор. № 5167: *Поселення “Селище”* (II-I тис. до н.е., 2 пол. 13-19 ст.), підвищена ділянка правого берега р. Остер в районі вул. Околичної, (рішення ЧОДА від 28.12.1998 № 856).

6. Охор. № 5154: *Поселення “Воздвиженське”* (кін. 10-13 ст.), підвищена ділянка правого берега р. Остер в районі вул. Воздвиженської біля Магерського мосту через р. Остер, (рішення ЧОДА від 28.12.1998 № 856).

II. ПАМ'ЯТКИ МІСТОБУДУВАННЯ

в) втрачені

1. [†кін. 18 – поч. 19 ст.] *Земляні укріплення Нового замку та Старого і Нового міста* (1620–ті рр. – 1721 р.), уздовж вулиць Тургенева, Редькінської, Чернігівської, пл. Гоголя, вулиць Братів Зосим, Шевченка, Лашенка, Богдана Хмельницького, Червона гребля.

2. [†1950-ті роки] *Забудова вул. Гоголівської* (кін. 18 – поч. 20 ст.), вул. Гоголя, 2-16, 11-21.

г) щойновиявлені

3. *Вуличне планування історичного середмістя* (пер. пол. 17 – сер. 19 ст.), територія обмежена вулицями Тургенева, Редькінською, Чернігівською, пл. Гоголя, вулицями Шевченка, Лашенка, Богдана Хмельницького, Червона гребля.

III. ПАМ'ЯТКИ АРХІТЕКТУРИ

а) національного значення

1. Охор. № 823: *Миколаївський собор* (мур.) (1654-1658 рр.), вул. Батюка, 16, (постанова РМ УРСР від 24.08.1963 № 970).

2. Охор. № 824/1: *Введенський собор Введенського жіночого монастиря* (мур.) (1778 р.), вул. Овдіївська, 44, (постанова РМ УРСР від 24.08.1963 № 970).

Охор. № 824/2: *Дзвіниця Введенського жіночого монастиря* (мур.) (1816 р.), вул. Овдіївська, 44, (постанова РМ УРСР від 24.08.1963 № 970).

3. Охор. № 825/1: *Головний корпус Ліцею князя Безбородька* (мур.) (1805-1817 рр.), вул. Кропив'янського, 2, (постанова РМ УРСР від 24.08.1963 № 970).

Охор. № 825/2: *Будинок служб Ліцею князя Безбородька* (мур.) (1805-1817 рр.), вул. Кропив'янського, 2, (постанова РМ УРСР від 24.08.1963 № 970).

Охор. № 825/3: *Каретник Ліцею князя Безбородька* (мур.) (1805-1817 рр.), вул. Кропив'янського, 2, (постанова РМ УРСР від 24.08.1963 № 970).

Охор. № 825/4: *Стайня Ліцею князя Безбородька* (мур.) (1805-1817 рр.), вул. Кропив'янського, 2, (постанова РМ УРСР від 24.08.1963 № 970).

Охор. № 825/5: *Житловий будинок Ліцею князя Безбородька* (мур.) (1805-1817 рр.), вул. Кропив'янського, 2, (постанова РМ УРСР від 24.08.1963 № 970).

4. Охор. № 826: *Грецька Всіхсвятська церква* (мур.) (1760-1805 рр.), вул. Гребінки, 31, (постанова РМ УРСР від 24.08.1963 № 970).

5. Охор. № 827: *Грецька Михайлівська церква* (мур.) (1719-1721 рр.), вул. Гребінки, 29, (постанова РМ УРСР від 24.08.1963 № 970).

6. Охор. № 828: *Троїцька церква* (мур.) (1733 р.), вул. Гребінки, 35, (постанова РМ УРСР від 24.08.1963 № 970).

7. Охор. № 829: *Покровська церква* (мур.) (1757 р.), вул. Подвойського, 23, (постанова РМ УРСР від 24.08.1963 № 970).

8. Охор. № 830/1: *Благовіщенський собор Благовіщенського чоловічого монастиря* (мур.) (1702-1716 рр.), вул. Стефана Яворського, 2, (постанова РМ УРСР від 24.08.1963 № 970)

Охор. № 830/2: *Петропавлівська церква з дзвіницею Благовіщенського чоловічого монастиря* (мур.) (1808 р.), вул. Гоголя, 12, (постанова РМ УРСР від 24.08.1963 № 970).

Охор. № 830/3: *Ігуменський корпус з трапезною Благовіщенського чоловічого монастиря* (мур.) (1808 р.), вул. Леніна, 15, (постанова РМ УРСР від 24.08.1963 № 970).

Охор. № 830/4: *Келії Благовіщенського чоловічого монастиря* (1750 р.), вул. Стефана Яворського, 2, (мур.), (постанова РМ УРСР від 24.08.1963 № 970).

Охор. № 830/5: *Торгові лавки Благовіщенського чоловічого монастиря* (мур.) (1790 р.), вул. Гоголя, 10, (постанова РМ УРСР від 24.08.1963 № 970).

9. Охор. № 831: *Церква Іоанна Богослова* (мур.) (1752 р.), вул. Богушевича, 1, (постанова РМ УРСР від 24.08.1963 № 970).

10. Охор. № 832: *Будинок Чернова* (мур.) (18 ст.), вул. Гребінки, 21 (постанова РМ УРСР від 24.08.1963 № 970).

11. Охор. № 1767: *Миколаївська (тепла) церква* (мур.) (1862 р.), вул. Подвойського, 23-д, (постанова РМ УРСР від 06.09.1979 № 442).

12. Охор. № 1768: *Преображенська церква* (мур.) (1757 р.), вул. Московська, 14, (постанова РМ УРСР від 06.09.1979 № 442).

13. Охор. № 1769: *Міська дума* (мур.) (1785 р.), вул. Студентська, 2, (постанова РМ УРСР від 06.09.1979 № 442).

б) місцевого значення

14. Охор. № 46-Чг: *Хрестовоздвиженська церква* (мур.) (1775 р.), вул. Воздвиженська, 33, (рішення ЧОДА від 28.04.1987 № 119).

15. Охор. № 5533-Чр: *Богоявленська церква* (мур.) (1721 р.), вул. Подвойського, 20а, (наказ МКУ від 21.10.2011 № 912/0/16-11).

в) втрачені (найбільш значимі)

16/1. [†1836] *Міський магістрат* (мур.) (1762 р.), вул. Гоголя, 16, (сквер ім. Л. Губіної).

16/2. [†1943, 1950-ті рр.] *Торгові лавки міського магістрату* (мур.) (пер. пол. 19 ст.), вул. Гоголя, 16, (сквер ім. Л. Губіної).

17. [†1934, 1950-ті рр.] *Успенська церква*

із дзвіницею (мур.) (1762 р., пер. пол. 19 ст.), вул. Успенська, 2, (будинок побуту (державна податкова інспекція).

18. [†1943, 1940-ві рр.] *Готель Благовіщенського чоловічого монастиря* (мур.) (пер. пол. 19.), вул. Гоголя, 2, (багатопверховий житловий будинок).

19. [†1943, 1950-ті рр.] *Петропавлівський костюл* (мур.) (1830-ті рр.), вул. Московська, 6, (міжрайонна прокуратура).

20. [†1943, 1950-ті рр.] *Торгові лавки Чернова* (мур.) (пер. пол. 19 ст.), вул. Московська, 2, (сквер ім. Л. Губіної (торгові навільйони), Московська, 4 (перебудовано: ательє індопошиву (відділення банку).

21. [†1943, 1950-ті рр.] *Дворянський клуб* (мур.) (пер. пол. 19 ст.), вул. Гоголя, 6-а, (сквер ім. Ю.Ф. Лисянського).

22. [†1943, 1950-ті рр.] *Міська богадільня та 2 флігелі* (мур.) (1817 р.), вул. Московська, 17, (гастроном воєнторг (універмаг).

23. [†1943, 1950-ті рр.] *Будинок Бикової* (мур.) (кін. 19 ст.), вул. Гоголя, 6, (міський комітет КПУ).

24. [†1943, 1950-ті рр.] *Магазин Тараховського* (дер.) (кін. 19 ст.), вул. Гоголя, 17, (їдальня громадського харчування).

25. [†1943, 1950-ті рр.] *Магазин Древінського та Белькевича* (дер.) (кін. 19 ст.), вул. Гоголя, 14, (зелена зона на території Ніжинського медичного коледжу).

26. [†1943, 1950-ті рр.] *Будинок Гольдіна* (мур.) (поч. 20 ст.), вул. Гоголя, 6, (міський комітет КПУ).

27. [†1950-ті рр.] *Дзвіниця Благовіщенського чоловічого монастиря* (мур.) (1808 р.), вул. Гоголя, 12, (зруйнована надбудова над трапезною церквою Благовіщенського чоловічого монастиря).

28. [†1950-ті рр.] *Дзвіниця грецьких церков* (мур.) (пер. пол. 19 ст.), вул. Гребінки, 31а, (незабудований майданчик біля фасаду Грецької Михайлівської церкви).

29. [†1950-ті рр.] *Дзвіниця Миколаївського собору* (мур.) (пер. пол. 19 ст.), вул. Гоголя, 19, (зелена зона перед Миколаївським собором).

30. [†1950-ті рр.] *Магазин* (мур.) (сер. 19 ст.), вул. Гоголя, 21, (зелена зона перед Миколаївським собором).

31. [†1972] *Пивоварня Б. Янси та В. Збірала* (зміш.) (поч. 20 ст.), вул. Синяківська, 79, (пивоварний завод (?).

32. [†1982] *Приміщення для ящиків поштової станції* (мур.) (1773 р.), вул. Поштова, 2 (незабудований майданчик у дворі відділу НКМ «Поштова станція»).

33. [†1986] *Цейхгауз Новогозамку* (мур.) (1721 р.), вул. Московська, центральний ринок, (тимчасові торгові ятки на території центрального ринку).

34. [†1980-ті рр.] *Магазин Рапорта* (дер.) (кін. 19 ст.), вул. Гоголя, 11, (незабудований майданчик на початку вул. Гоголя).

35. [†2000] *Повітове училище* ((дер.) (поч. 19 ст.), вул. Московська, 13, (сквер).

36. [†2006] *Магазин із житловою надбудовою* (мур.) (кін. 18 ст. – поч. 20 ст.), вул. Московська, 6, (майданчик для паркування автотранспорту торговельного центру).

37. [†2008] *Склади* (мур.) (поч. 20 ст.), вул. Московська, центральний ринок, (тимчасові торговельні ятки на території центрального ринку).

г) щойновиявлені

38/1. *Готель поштової станції* (мур.) (1773 р.), вул. Радянська, 4.

38/2. *Контора поштової станції* (мур.) (1773 р.), вул. Поштова, 5.

38/3. *Стайні поштової станції* (мур.) (19 ст.), вул. Радянська, 4.

39. *Аптека Лігди* (мур.) (1777 р.), вул. Московська, 2-б.

40. *Церква Іоанна Милостивого* (мур.) (1780 р.), вул. 3-й мікрорайон, 15.

41. *Пантелеймоно-Василівська церква* (мур.) (1788 р.), вул. Василівська, 39.

42. *Кам'яниця* (мур.) (сер. 18 ст.), вул. Гребінки, 18.

43/1. *Садиба Пелепонова (Присутні місця, Окружний суд)* (мур.) (др. пол. 18 – пер. пол. 19 ст.), вул. Гребінки, 4.

43/2. *Флігель у садибі Пелепонова (Будинок служб Присутніх місць, Окружного суда)* (мур.) (др. пол. 18 ст.), вул. Гребінки, 4.

44. *Житловий будинок* (мур.) (др. пол. 18 ст.), вул. Глібова, 10.

45. *Житловий будинок* (мур.) (др. пол. 18 ст.), вул. Глібова, 5.

46. *Житловий будинок Капуані* (мур.) (др. пол. 18 ст.), вул. Овідіївська, 30.

47. *Будинок жіночої гімназії П.І. Кушакевич, Міський комерційний банк* (мур.) (1878-1901 рр.), вул. Гоголя, 15.

48. *Будинок Литовченка* (мур.) (кін. 18 ст.), вул. Гоголя, 6.

49. *Будинок священика церкви Іоанна Богослова* (мур.) (кін. 18 – пер. пол. 19 ст.), вул. Богушевича, 3.

50. *Готель* (мур.) (кін. 18 ст.), вул. Батюка, 7.

51. *Готель для паломників Благовіщенського чоловічого монастиря* (мур.) (кін. 18 ст.), вул. Леніна, 13.

52. *Житловий будинок Глезера* (мур.) (кін. 18 ст.), вул. Гоголя, 7-а.

53. *Магазин* (мур.) (кін. 18 ст.), вул. Московська, 2-а.

54. *Грецьке Олександрівське училище* (мур.) (кін. 18 ст. – 1821 р.), вул. Гребінки, 24.

55. *Житловий будинок Безсмертного* (мур.) (18 ст.), вул. Гоголя, 7.

56. *Житловий будинок* (мур.) (18 ст.), вул. Овідіївська, 6.

57. *Кам'яниця* (мур.) (18 ст.), вул. Гребінки, 37.

58. *Кам'яниця* (мур.) (18 ст.), вул. Гребінки, 9.

59. *Кам'яниця* (мур.) (18 ст.), вул. Овідіївська, 39.

60. *Кам'яниця* (мур.) (18 ст.), вул. Стефана Яворського, 4.

61. *Вознесенська церква* (мур.) (1802–1805 рр.), вул. Овідіївська, 117.

62/1. *Іллінська (тепла) церква Введенського жіночого монастиря* (мур.) (1807 р.), вул. Овідіївська, 46.

62/2. *Келії Введенського жіночого монастиря* (мур.) (1857 р.), вул. Овідіївська, 46.

62/3. *Готель Введенського жіночого монастиря* (мур.) (1863 р.), вул. Овідіївська, 46.

62/4. *Мур Введенського жіночого монастиря* (мур.) (1849 р.), вул. Овідіївська, 46.

63. *Церква Олени і Костянтина* (мур.) (1819–1821 рр.), вул. Космонавтів, 2 (Троїцьке кладовище).

64. *Грецька богадільня та 2 флігелі* (мур.) (1820 р.), вул. Московська, 78.

65/1. *Тюремний замок* (мур.) (1836 р.), вул. Подвойського, 18.

65/2. *Флігель Тюремного замку (острог)* (мур.) (1836 р.), вул. Подвойського, 18-б.

66. *Церква Іоанна Предтечі та торговельні ряди* (мур.) (1842 р.), вул. Батюка, 16.

67/1. *Вокзал залізничної станції Ніжин* (мур.) (1865-1868 рр.), вул. Вокзальна, 2.

67/2. *Ремонтні майстерні та паровозне депо залізничної станції Ніжин* (мур.) (др. пол. 19 ст.), вул. Вокзальна, 2.

67/3. *Контора залізничної станції Ніжин* (мур.) (кін. 19 ст.), вул. Вокзальна, 2.

67/4. *Службовий будинок залізничної станції Ніжин* (мур.) (кін. 19 ст.), вул. Вокзальна, 2.

68. *Будинок купецького зібрання* (мур.) (1899 р.), вул. Гоголя, 4.

69. *Кам'яниця* (мур.) (поч. 19 ст.), вул. Гребінки, 20.

70. *Поліцейська дільниця та жандармське управління 2-го міського округу* (мур.) (поч. 19 ст.), вул. Московська, 22.

71. *Житловий будинок* (мур.) (пер. пол. 19 ст.), вул. Василівська, 73.

72. *Житловий будинок Самойловича* (мур.) (пер. пол. 19 ст.), вул. Гребінки, 7.

73. *Кав'ярня Стефан'єва* (мур.) (пер. пол. 19 ст.), вул. Стефана Яворського, 3.

74/1. *Садиба Макарова* (мур.) (1820 р.), вул. Леніна, 11.

74/2. *Флігель у садибі Макарова* (мур.) (1820 р.), вул. Леніна, 11.

75. *Садиба Мусіних-Пушкіних* (мур.) (пер. пол. 19 ст.), вул. Кропив'янського, 4.

76. *Садиба Пашковської* (зміш.) (сер. 19 ст.), вул. Овідіївська, 27.

77/1. *Житловий будинок Лицею князя Безбородька* (мур.) (др. пол. 19 ст.), вул. Кро-

пив'янського, 2, корп. 7.

77/2. *Житловий будинок ліцею* (мур.) (др. пол. 19 ст.), вул. Кропив'янського, 2, корп. 8.

78. *Житловий будинок Кушакевича* (мур.) (кін. 19 ст.), вул. Радянська, 1.

79. *Житловий будинок* (мур.) (19 ст.), вул. Московська, 54.

80. *Житловий будинок Максимовича* (мур.) (19 ст.), вул. Батюка, 14.

81. *Житловий будинок* (зміш.) (1910-ті рр.), вул. Стефана Яворського, 11.

82. *Пожежне депо* (мур.) (1910 р.), вул. Студентська, 2.

83. *Телеграф* (мур.) (1914 р.), вул. Богуна, 14.

84. *Перша міська електростанція* (мур.) (1914-1916 рр.), вул. Московська, 3-а.

85. *Адміністративна будівля* (мур.) (1920-ті рр.), вул. Богуна, 10.

86. *Житловий будинок* (мур.) (1926 р.), вул. Вокзальна, 5.

87/1. *Машинний зал Другої міської електростанції* (мур.) (1927 р.), вул. Шевченка, 23.

87/2. *Підсобне приміщення Другої міської електростанції* (мур.) (1927 р.), вул. Шевченка, 23.

87/3. *Ремонтні майстерні Другої міської електростанції* (мур.) (1927 р.), вул. Шевченка, 23.

88. *Гуртожиток НДП № 1* (мур.) (1938 р.), вул. Богуна, 1, корп. 1.

89. *Будинок відділення Державного банку СРСР* (мур.) (1950-ті рр.), пл. Заньковецької, 4

90. *Міський комітет КПУ* (мур.) (1950-ті рр.), вул. Гоголя, 6а.

91. *Гуртожиток НДП № 2* (мур.) (1950-ті рр.), вул. Богуна, 1, корп. 2.

92. *Житловий будинок* (мур.) (1950-ті рр.), вул. Гоголя, 2.

93. *Житловий будинок* (мур.) (1950-ті рр.), вул. Гоголя, 2а.

94. *Житловий будинок* (мур.) (1950-ті рр.), вул. Овдіївська, 1.

95. *Житловий будинок* (мур.) (1950-ті рр.), вул. Овдіївська, 3.

96. *Будинок Левченка та Контора державного казначейства* (мур.) (поч. 20 ст.), вул. Леніна, 18.

97. *Готель* (мур.) (поч. 20 ст.), вул. Подвойського, 1.

98. *Готель* (мур.) (поч. 20 ст.), вул. Подвойського, 3.

99. *Готель* (мур.) (поч. 20 ст.), вул. Подвойського, 7.

100. *Житловий будинок* (зміш.) (поч. 20 ст.), вул. Редькінська, 14.

101. *Житловий будинок* (мур.) (поч. 20 ст.), вул. Батюка, 8.

102. *Житловий будинок* (мур.) (поч. 20 ст.), вул. Глібова, 6.

103. *Житловий будинок* (мур.) (поч. 20 ст.), вул. Лашенка, 6.

104. *Житловий будинок* (мур.) (поч. 20 ст.), вул. Московська, 15.

105. *Прибутковий будинок Кардебаштова* (мур.) (поч. 20 ст.), вул. Подвойського, 15.

106. *Прибутковий будинок Кардебаштова* (мур.) (поч. 20 ст.), вул. Подвойського, 17.

107. *Житловий будинок* (мур.) (поч. 20 ст.), вул. Студентська, 1.

108. *Житловий будинок* (мур.) (поч. 20 ст.), вул. Стефана Яворського, 7.

109. *Земська школа* (мур.) (поч. 20 ст.), вул. Франка, 22.

110. *Козаче початкове училище* (мур.) (поч. 20 ст.), пров. Шкільний, 6.

111. *Магазин Самохіна* (мур.) (поч. 20 ст.), вул. Гоголя, 13-а.

112. *Паровий млин* (мур.) (поч. 20 ст.), вул. Франка, 18-а.

113. *Синагога Золотницького* (мур.) (поч. 20 ст.), вул. Стефана Яворського, 5.

114. *Торгові ряди* (мур.) (поч. 20 ст.), вул. Московська, 3.

115. *Земська школа* (мур.) (поч. 20 ст.), вул. Воздвиженська, 63.

III. ПАМ'ЯТКИ ІСТОРІЇ

(включаючи некрополістичні пам'ятки)

а) національного значення

1. Охор. № 250019-Н: *Будинок Гімназії вищих наук князя Безбородька, де навчалися Л.І. Глібов, Є.П. Гребінка, М.В. Гоголь та інші видатні діячі* (1967 р.), вул. Кропив'янського, 2, (постанова КМУ від 03.09.2009 № 928).

б) місцевого значення

2. Охор. № 82 *Місце революційних подій 1905 р. в технічному училищі* (1977 р.), вул. Шевченка, 10, (рішення ВК ЧОРНД від 17.11.1980 № 551).

3. Охор. № 83 *Місце революційних виступів ніжинців у 1905 р. і почесний знак на честь Героя Радянського Союзу І.І. Гетьмана* (1977 р.), вул. Гоголя, 15, (рішення ВК ЧОРНД від 17.11.1980 № 551).

4. Охор. № 84 *Місце розстрілу 26 членів Ніжинської підпільної молодіжної організації під керівництвом Я.П. Батюка* (1963 р.), вул. Прилуцька, 162, (рішення ВК ЧОРНД від 31.05.1971 № 286).

5. Охор. № 85 *Спільна могила воїнів громадянської війни* (1974 р.), вул. Пісочна, 24 (Овдіївське кладовище), (рішення ВК ЧОРНД від 17.11.1980 № 551).

6. Охор. № 85 *Спільна могила червоноармійців, які загинули в боях з денікінцями у 1919 р.* (1974 р.), вул. Пісочна, 24 (Овдіївське кладовище), (рішення ВК ЧОРНД від 17.11.1980 № 551).

7. Охор. № 86 *Могила М.Г. Кропив'янського – учасника громадянської війни* (1957 р.), вул. Пісочна, 24 (Овдіївське кладовище), (постанова РМ УРСР та ЦК КПУ від 13.08.1957 № 947).

8. Охор. № 87 *Спільна могила партизанів, розстріляних німецькими військами у серпні*

1918 р. (1967 р.) вул. Овдіївська, 117 (цвинтар Вознесенської церкви), (рішення ВК ЧОРНД від 31.05.1971 № 286).

9. Охор. № 88 *Спільна могила працівників ніжинської міліції, які загинули в бою із загonom Революційної повстанської армії Н.І. Махна у квітні 1921 р.* (1977 р.), вул. Стефана Яворського, 2 (сквер ім. М.В. Гоголя), (рішення ВК ЧОРНД від 31.05.1971 № 286).

10. Охор. № 89 *Пам'ятний знак героям громадянської війни* (1957 р.), вул. Овдіївська, 121 (зелена зона на розі вул. Овдіївської та вул. Чапаєва), (рішення ВК ЧОРНД від 31.05.1971 № 286).

11. Охор. № 91 *Спільна могила членів ніжинської молодіжної підпільної організації Я.П. Батюка, розстріляних нацистами у вересні 1943 р.* (1983 р.), вул. Космонавтів, 2 (Троїцьке кладовище), (рішення ВК ЧОРНД від 31.05.1971 № 286).

12. Охор. № 92 *Група спільних могил радянських воїнів, які загинули під час оборони міста в серпні 1941 р. та під час його визволення від нацистів у вересні 1943 р.* (1947 р.), вул. Космонавтів, 2 (Троїцьке кладовище), (рішення ВК ЧОРНД від 19.02.1985 № 75).

13. Охор. № 93 *Пам'ятний знак на будинку Ніжинського училища культури на честь вихованця Ніжинського бібліотечного технікуму Героя Радянського Союзу О.С. Мірошника* (1921-1944 рр.) (1979 р.), вул. Овдіївська, 21-а, (рішення ВК ЧОРНД від 04.04.1983 № 176).

14. Охор. № 94 *Могила невідомого солдата, який загинув під час оборони міста у вересні 1941 р.* (1980 р.), вул. Куйбишева, 56 (Мигалівське кладовище, за 10 м від могили № 109), (рішення ВК ЧОРНД від 17.11.1980 № 551).

15. Охор. № 96 *Могила невідомого солдата, який загинув під час звільнення міста від нацистів у вересні 1943 р.* (1983 р.), вул. Прилуцька, 85-а (Гуницьке кладовище), (рішення ВК ЧОРНД від 31.05.1971 № 286).

16. Охор. № 96 *Пам'ятний знак на честь робітників Ніжинського механічного заводу, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни радянського народу (1941-1945 рр.)* (1965 р.), вул. Богдана Хмельницького, 37, (рішення ВК ЧОРНД від 31.05.1971 № 286).

17. Охор. № 97 *Могила льотчика О.Я. Сорокіна, який загинув під час звільнення м. Ніжина від нацистів у вересні 1943 р.* (1970 р.), вул. Космонавтів, 2 (Троїцьке кладовище), (рішення ВК ЧОРНД від 17.11.1980 № 551).

18. Охор. № 98 *Могила воїна Героя Радянського Союзу М.І. Кікоша* (1976 р.), вул. Космонавтів, 2 (Троїцьке кладовище), (рішення ВК ЧОРНД від 31.05.1971 № 286).

19. Охор. № 99 *Група спільних могил радянських воїнів, які загинули під час оборони міста в серпні*

1941 р. та під час його визволення від нацистів у вересні 1943 р. (1947 р.), вул. Космонавтів, 2 (Троїцьке кладовище), (рішення ВК ЧОРНД від 31.05.1971 № 286).

20. Охор. № 100 *Група спільних могил радянських воїнів і мирних жителів, які загинули під час бомбардування станції Ніжин у 1941 р., 1943 р. і у травні 1944 р.* (1965 р.), Конотопський парк, (рішення ВК ЧОРНД від 31.05.1971 № 286).

21. Охор. № 101 *Надгробок Ю.І. Феддерса (1838–1909 рр.) – академіка живопису, основоположника латиського реалістичного живопису* (1984 р.), вул. Космонавтів, 2 (Троїцьке кладовище), (рішення ВК ЧОРНД від 28.04.1987 № 119).

22. Охор. № 102 *Спільна могила 26 воїнів, які загинули під час оборони міста у серпні 1941 р. та під час його звільнення від нацистів у вересні 1943 р.* (1957 р.), вул. Пісочна, 24 (Фрунзівське кладовище), (Рішення ВК ЧОРНД від 31.05.1971 № 286).

23. Охор. № 103 *Група спільних могил радянських воїнів (21 особа), які померли у військовому шпиталі у серпні 1941 р.* (1965 р.), вул. Василівська, 75 (на території Ніжинської метеорологічної станції), (рішення ВК ЧОРНД від 17.11.1980 № 551).

24. Охор. № 104 *Група спільних могил мирних жителів, розстріляних нацистами в 1941-1943 рр.* (1947 р.), вул. Борзнянський шлях (поблизу кар'єрів Ніжинського управління будівельних матеріалів), (рішення ВК ЧОРНД від 31.05.1971 № 286).

25. Охор. № 105 *Могила Героя Радянського Союзу С.П. Мохового* (1951 р.), вул. Шевченка, 10 (перед фасадом ВП НУБіПУ НАІ), (рішення ВК ЧОРНД від 31.05.1971 № 286).

26. Охор. № 106 *Могила гвардії майора І.О. Хайтовича, який загинув під час звільнення міста від нацистів у вересні 1943 р.* (1943 р.), вул. Шевченка, 10 (перед фасадом ВП НУБіПУ НАІ), (рішення ВК ЧОРНД від 31.05.1971 № 286).

27. Охор. № 107 *Могила майора І.С. Романенка, який загинув у боях під Смоленськом у січні 1942 р.* (1967 р.), вул. Космонавтів, 2 (Троїцьке кладовище), (рішення ВК ЧОРНД від 17.11.1980 № 551).

28. Охор. № 108 *Могила гвардії полковника Ф. Пустовгара, який загинув у боях на території Словаччини у січні 1945 р.* (1983 р.), вул. Космонавтів, 2 (Троїцьке кладовище), (рішення ВК ЧОРНД від 17.11.1980 № 551).

29. Охор. № 109 *Могила невідомого солдата, який загинув під час оборони міста у серпні 1941 р.* (1984 р.), вул. Куйбишева, 56 (Мигалівське кладовище, за 10 м від могил № 100 та № 94), (рішення ВК ЧОРНД від 17.11.1980 № 551).

30. Охор. № 111 *Пам'ятний знак колгоспникам колгоспу ім. Суворова, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни радянського народу 1941-1945 рр.* (1965 р.), пров. Вересневий, 2-г

(Кручівське кладовище), (рішення ВК ЧОРНД від 31.05.1971 № 286).

31. Охор. № 113 *Пам'ятний знак колгоспникам колгоспу ім. Фрунзе, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни радянського народу 1941-1945 рр.* (1968 р.), вул. Овдіївська, 198 (рішення ВК ЧОРНД від 31.05.1971 № 286).

32. Охор. № 114 *Пам'ятний знак робітникам заводу «Ніжинсільмаш», які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни радянського народу 1941-1945 рр.* (1985 р.), вул. Шевченка (перед фасадом колишнього заводууправління заводу «Ніжинсільмаш»), (рішення ВК ЧОРНД від 31.05.1971 № 286).

33. Охор. № 115 *Пам'ятний знак на честь учителів і випускників школи, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни радянського народу 1941-1945 рр.* (1983 р.), вул. Московська, 6-а (подвір'я школи-гімназії № 3), (рішення ВК ЧОРНД від 17.11.1980 № 551).

34. Охор. № 116 *Пам'ятний знак на честь робітників жиркомбінату, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни радянського народу 1941-1945 рр.* (1983 р.), вул. Прилуцька, 26 (біля адміністративної будівлі ПАТ «Ніжинський жиркомбінат»), (рішення ВК ЧОРНД від 17.11.1980 № 551).

35. Охор. № 118 *Будинок, у якому мешкав видатний латиський художник Ю.І. Феддерс (1838–1909 рр.)* (1978 р.), пл. Гоголя, 7, (рішення ВК ЧОРНД від 17.11.1980 № 551).

36. Охор. № 119 *Будинок, у якому мешкала М.К. Заньковецька (1854-1934 рр.), одна з основоположниць українського професійного театру, народна артистка УРСР* (1960 р.), вул. Заньковецької, 11, (рішення ВК ЧОРНД від 31.05.1971 № 286).

37. Охор. № 120 *Будинок, у якому проживав видатний український поет-байкар, земський діяч Л.І. Глібов,* вул. Некрасова, 2, (рішення ВК ЧОРНД від 31.05.1971 № 286).

38. Охор. № 121 *Будинок, у якому проживав видатний радянський патофізіолог О.О. Богомолець* (1956 р.), вул. Воздвиженська, 26, (рішення ВК ЧОРНД від 31.05.1971 № 286).

39. Охор. № 122 *Будівлі Ніжинської поштової станції, де в 1860 р. народився видатний український художник-баталіст М.С. Самокиш і де зупинявся М. Ломоносов, Д. Фонвізін, О. Пушкін, Т. Шевченко та інші відомі особи* (1980 р.), вул. Поштова, 5, (рішення ВК ЧОРНД від 28.04.1987 № 119).

40. Охор. № 123 *Будинок, у якому розміщувався перший революційний комітет (ревком) Ніжинського повіту* (1987 р.), вул. Гоголя, 4, (рішення ВК ЧОРНД від 31.05.1971 № 286).

41. Охор. № 124 *Будинок, де розміщувався штаб Таращанського полку, що брав участь у*

звільненні міста від військ Директорії УНР у 1919 р. (1987 р.), вул. Гоголя, 8, (рішення ВК ЧОРНД від 31.05.1971 № 286).

42. Охор. № 125 *Будинок, у якому проходив перший з'їзд комсомолу Ніжинського повіту* (1968 р.), вул. Радянська, 5, (рішення ВК ЧОРНД від 31.05.1971 № 286).

43. Охор. № 126 *Будинок, у якому проживав учасник громадянської війни М.Г. Кропив'янський* (1957 р.), вул. Овдіївська, 69, (рішення ВК ЧОРНД від 31.05.1971 № 286).

44. Охор. № 127 *Будинок, де проживав Герой Радянського Союзу Я.П. Батюк і де знаходився штаб Ніжинської підпільної молодіжної організації під його керівництвом* (1965 р.), вул. Преображенська, 6 (рішення ВК ЧОРНД від 31.05.1971 № 286).

45. Охор. № 5534-Чр *Будинок родини Спаських* (2010 р.), вул. Гребінки, 14, наказ МКУ від 21.10.2011 № 912/0/16-11.

46. Охор. № 6940 *Будинок, у якому в 1933-1941 рр. органи НКВС і в 1941-1943 рр. нацисти здійснювали масові розстріли ув'язнених* (1988 р.), вул. Подвойського, 18, (рішення ВК ЧОРНД від 26.06.1989 № 130).

47. Охор. № 6941 *Будинок першої приватної аптеки на Лівобережній Україні (Аптека Михайла Лізди)* (1989 р.), вул. Московська, 2-б, (рішення ВК ЧОРНД від 28.06.1989 № 130).

48. Охор. № 6942 *Садиба М.Я. Макарова, де в 1827 р. М.В. Гоголь читав свої перші твори* (1952 р.), вул. Леніна, 11, (рішення ВК ЧОРНД від 28.06.1989 № 130).

49. Охор. № 6943 *Будинок, де народився видатний радянський співак і актор М.Н. Нейман (Марк Бернес)* (2011 р.), вул. Овдіївська, 70, (рішення ВК ЧОРНД від 30.08.1991 № 193).

50. Охор. № 6944 *Будинок родини Степури, де в 1941-1943 рр. знаходилася явочна квартира партизанського з'єднання «За Батьківщину»* (1992 р.), вул. Об'їжджа, 27, (рішення ЧОДА від 28.12.1998 № 856).

51. Охор. № 6945 *Будівлі колишнього грецького інвалідного будинку* (1993 р.), вул. Московська, 78, (рішення ЧОДА від 28.12.1998 № 856).

52. Охор. № 6946 *Будинок готелю Введенського жіночого монастиря* (1994 р.), вул. Овдіївська, 49, (рішення ЧОДА від 28.12.1998 № 856).

53. Охор. № 6947 *Будинок Ніжинського окружного суду, де працював видатний український історик О.М. Лазаревський (1834-1902 рр.)* (1994 р.), вул. Гребінки, 4, (рішення ЧОДА від 28.12.1998 № 856).

54. Охор. № 6948 *Будинок Тюремного замку, де в 1830 р. був ув'язнений ватажок селянських повстань У.Я. Кармалюк* (1989 р.), вул. Подвойського, 18, (наказ УК ЧОР від 27.05.2003 № 122).

55. Охор. № 6949 *Будинок, де в 1943 р. розміщувався штаб 5-го окремого зенітно-кулеметного батальйону, який брав участь у звільненні м. Ніжина від нацистів* (1989 р.), вул. Леніна, 14, (наказ УК ЧОР від 27.05.2003 № 122).

56. Охор. № 6951 *Будинок родини Бриленка, де в 1941-1943 рр. знаходилася явочна квартира партизанського з'єднання «За Батьківщину»* (1993 р.), вул. Березанська, 151, (рішення ЧОДА від 28.12.1998 № 856).

57. Охор. № 6952 *Могила воїна-інтернаціоналіста Ю.П. Брюховця (1963-1982 рр.)* (1986 р.), вул. Космонавтів, 2 (Троїцьке кладовище), (рішення ЧОДА від 28.12.1998 № 856).

58. Охор. № 6953 *Пам'ятний знак на місці будинку, в якому провів дитячі роки С.П. Корольов* (1987 р.), вул. Батюка, 5 (ліворуч від фасаду будівлі НРДА), (рішення ВК ЧОРНД від 28.06.1989 № 130).

59. Охор. № 6957 *Пам'ятний знак воїнам-визволителям м. Ніжина* (1983 р.), вул. Космонавтів, 180 (посеред кільцевого перехрестя вул. Московської, вул. Космонавтів і вул. Борзнянський шлях), (рішення ВК ЧОРНД від 28.06.1989 № 130).

60. Охор. № 6959 *Пам'ятний знак «Остання дорога Кобзаря»* (1991 р.), вул. Московська, 7 (перед фасадом Спасо-Преображенської церкви), (рішення ЧОДА від 01.02.1994 № 29).

61. Охор. № 6960 *Пам'ятний знак на честь Чорної ради, що проходила в м. Ніжин у 1663 р.* (1993 р.), вул. Московська, 15-в, (рішення ЧОДА від 28.12.1998 № 856).

62. Охор. № 6961 *Пам'ятний знак на честь учителів і випускників школи, які загинули в роки Великої Вітчизняної війни радянського народу 1941-1945 рр.* (1985 р.) вул. Гоголя, 15 (подвір'я школи № 7), (рішення ЧОДА від 28.12.1998 № 856).

63. Охор. № 6965 *Пам'ятний знак на будинку Ніжинського драматичного театру на честь народного артиста УРСР П.Б. Лучинського* (1993 р.), вул. Воздвиженська, 24, (рішення ЧОДА від 28.12.1998 № 856).

64. Охор. № 6966 *Пам'ятний знак на честь ніжинців – воїнів-інтернаціоналістів* (1996 р.), вул. Шевченка (сквер на розі вул. Шевченка та вул. 3-й мікрорайон), (рішення ЧОДА від 28.12.1998 № 856).

65. Охор. № 6971 *Станція Ніжин, де в роки нацистської окупації діяло 5 підпільних груп, які входили до складу Київської підпільної організації «Смерть німецьким окупантам»* (1988 р.), вул. Вокзальна, 2 (будівля залізничного вокзалу), (рішення ВК ЧОРНД від 28.06.1989 № 130).

66. Охор. № 7283 *Могила професора Ніжинської вищої школи, члена-кореспондента АН СРСР В.І. Резанова (1867-1936 рр.)* (1948 р.), вул. Космонавтів, 2 (Троїцьке кладовище), (рішення ВК ЧОРНД від 26.06.1989 № 130).

в) втрачені

67. [†1942 р.] *Літній міський театр, де виступали А.М. Бучма, М.К. Заньковецька, І.К. Карпенко-Карий, П.К. Саксаганський та інші видатні українські актори*, вул. Шевченка, 12 (незабудована ділянка на території Ніжинського технікуму механізації сільського господарства (навчальний корпус ВП НУБіПУ НАІ).

68. [†1950-ті рр.] *Народний дім, де бували М.К. Заньковецька, І.К. Карпенко-Карий, М.Л. Кропивницький, М.К. Садовський, Ф.Д. Проценко й інші діячі культури*, вул. Шевченка, 1 (незабудована ділянка на лівому березі р. Остер (тимчасові торгові павільйони).

69. [†1950-ті рр.] *Садиба М.Я. Москаленка, де проживав у 1906-1916 рр. С.П. Корольов (1906-1966 рр.)*, вул. Батюка, 5 (Районний комітет КПУ (НРДА)).

70. [†1986 р.] *Будинок, де проживав меценат, грецький просвітник, ніжинський купець М.П. Зосима*, вул. Московська, 9 (майданчик для паркування автотранспорту автомагазину).

71. [†2000 р.] *Будинок повітового народного училища, де в 1854-1965 рр. працював наглядачем і проживав М.Д. Деляфліз, у родині якого проживав у 1859-1861 рр. український учений-етнограф, лікар наполеонівської армії Д.-П. де ля Фліз*, вул. Московська, 9 (сквер).

г) зойновиявлені

72. *Будинок, де в 1787 р. зупинявся керівник боротьби за незалежність іспанських колоній Південної Америки, національний герой Венесуели Франсіско де Міранда*, вул. Овдіївська, 30.

73. *Будинок, де розміщувалася бакалійна лавка ніжинського купця М.Я. Москаленка (діда С.П. Корольова)*, вул. Гоголя, 10.

74. *Будинок, у якому мешкав воїн Радянської армії Ю.Л. Брюховець, що перший з-поміж ніжинців загинув під час бойових дій у Афганістані*, вул. Брюховця, 2.

75. *Будинок, у якому мешкав громадський і культурний діяч, організатор театрального та музичного життя в Ніжині, ініціатор і активний учасник відкриття в Ніжині Літнього міського театру, Народного дому, організатор народного хору й театральної самодіяльної трупи Ф.Д. Проценко*, пров. Шкільний, 3.

76. *Будинок, у якому мешкав краєзнавець, дослідник ніжинських старожитностей, священик ніжинської Богоявленської (Замкової) церкви О. Величковський*, вул. Глібова, 4.

77. *Будинок, у якому мешкав літератор, краєзнавець, учасник молодіжного антинацистського підпілля під керівництвом Я.П. Батюка під час окупації Ніжина 1941-1953 рр. М.І. Шуст*, вул. Воздвиженська, 48.

78. *Будинок, у якому мешкали: професор НІФІ,*

дійсний член і керівник секції ННДК, гласний Ніжинської міської думи І.Г. Турцевич; академік живопису Й.Г. Турцевич; професор НІФІМ.М.Березков; професор Казанського університету, академік ВУАН К.В. Харлампович; а також були: учений у галузі сходознавства, мовознавства, літературознавства, загальної історії, етнографії; академік і неодмінний секретар ВАУН, дійсний член НТШ А.Ю. Кримський; учений у галузі української етнографії М.З. Левченко; учений у галузі давньоруської літератури та палеографії Д.І. Абрамович; учений у галузі антикознавства, суспільствознавства, радянології (в еміграції), професор НІНО, дійсний член і керівник секції ННДК, керівник КДВІБСВ, професор КДУ, ректор Київського університету (за німецької окупації) К.Т. Штенна; учений у галузі антикознавства та суспільствознавства, професор НІФІ, Київського університету Св. Володимира, КАІ, НІНО, позаштатний співробітник ВУАН О.І. Покровський, пл. Гоголя, 11.

79. Будинок, у якому мешкав священник Троїцької та Пантелеймоно-Василівської церков Ю.Ф. Кушакевич; народився російський і український військовий діяч, учасник РЗВС, генерал-лейтенант О.Ю. Кушакевич, вул. Гребінки, 33.

80. Будинок, у якому мешкав секретар Ніжинської міської управи, предводитель дворянства Ніжинського повіту М.І. Почека, вул. Овдіївська, 6.

81. Будинок, у якому мешкав учений в галузі педагогіки, академік АПН України, професор і ректор НДПІ Ф.С. Арват, вул. Овдіївська, 19.

82. Будинок, у якому народився та проживав український військовий і політичний діяч, учасник I Світової війни, кавалер ордену «Білого Орла» Королівства Сербів, Хорватів і Словенців, учасник бою під ст. Крути, підпоручик проводу ОУН (в еміграції) О. Твардовський, вул. Червонокозача, 80.

83. Будинок, у якому народився, провів дитячі та юнацькі роки, а також проживав на схилі життя інженер-механік, професор Київського автодорожнього інституту, один із засновників автомобілебудування в Україні, колекціонер, меценат, засновник експозиції відділу НКМ «Поштова станція», почесний громадянин м. Ніжина О.М. Лазаренко, вул. Овдіївська, 10.

84. Будинок, у якому працював медик, земський діяч, філантроп, організатор мережі земської медицини на Ніжинщині, засновник Ніжинської земської лікарні М.П. Галицький, вул. Московська, 21.

85. Будинок, у якому проживав професор НІНО та КДУ, учений в галузі української історії й археології, член-кореспондент АН УРСР, директор Інституту історії України АН УРСР М.Н. Петровський, вул. Преображенська, 5.

86. Будинок, у якому проживав професор НІФІ

та НІНО, російський і український учений у галузі вітчизняної історії, історіографії, дослідник історії Чернігівщини М.М. Березков, вул. Преображенська, 4.

87. Будинок, у якому проживав чорногорський і російський церковний діяч, намісник ніжинського Благовіщенського чоловічого монастиря архимандрит Віктор (Черняєв) вул. Леніна, 15.

88. Залишки Лікарняного кладовища з історичними похованнями, вул. Льва Толстого (зелена зона на розі вул. Льва Толстого та вул. Чубаря).

89. Пам'ятний знак на честь похованих представників польської етнічної меншини на місці залишків історичного Католицького кладовища, вул. Об'їжджа (мис на південному березі озера «Яйцебаза», на розі вул. Об'їжджої та вул. Шевченка).

90. Пам'ятний знак на честь викладачів, студентів і співробітників Ніжинської вищої школи, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни радянського народу 1941–1943 рр., вул. Кропив'янського, 2 (перед фасадом Гоголівського корпусу НДУ).

91. Пам'ятний знак на честь жертв Голодомору та політичних репресій 1932–1933 та 1937–1938 рр., вул. Подвійського, 18 (перед фасадом будівлі Ніжинського тюремного замку).

92. Синагога «Кам'янка», пов'язана з діяльністю низки визначних діячів єврейської громади м. Ніжина, вул. Бородіна, 1.

93. Синагога Рубінка, пов'язана з діяльністю низки визначних діячів єврейської громади м. Ніжина, вул. Франка, 3.

94. Синагога Шнеєрсона, пов'язана з діяльністю засновника одного з напрямків хасидизму Дов Бен Шнеур Залман Шнеєрсона, вул. Московська, 22.

IV. ПАМ'ЯТКИ МОНУМЕНТАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА

а) національного значення

1. Охор. № 250020-Н: Пам'ятник письменнику М.В. Гоголю (1881 р.), вул. Стефана Яворського, 2 (сквер ім. М.В. Гололя), (постанова КМУ від 03.09.2009 № 928).

б) місцевого значення

2. Охор. № 128 мист. Пам'ятник Ю.Ф. Лисянському (1974 р.), вул. Гоголя (сквер ім. Ю.Ф. Лисянського), рішення ВК ЧОРНД від 17.11.1980 № 551.

3. Охор. № 130 мист. Пам'ятник М.В. Гоголю (1975 р.), вул. Кропив'янського (дендрарій між Гоголівським корпусом і корпусом № 1 НДУ), (рішення ВК ЧОРНД від 17.11.1980 № 551).

4. Охор. № 132 мист. Пам'ятник В.І. Ульянову (Леніну) (1974 р.), пл. Леніна (перед фасадом будівлі НМР), (рішення ВК ЧОРНД від 31.05.1971 № 289).

5. Охор. № 139 мист. Пам'ятник Л. Губіній

(1975 р.), пл. Заньковецької (сквер ім. Л. Губіної), (рішення ВК ЧОРНД від 17.11.1980 № 551).

6. Охор. № 140 мист. *Пам'ятник Герою Радянського Союзу Я.П. Батюку* (1965 р.), вул. Батюка (зелена зона перед художнім відділом НКМ), (рішення ВК ЧОРНД від 31.05.1971 № 286).

7. Охор. № 6964 мист. *Пам'ятник Б. Хмельницькому* (1993 р.), вул. Батюка (сквер. ім. Богдана Хмельницького), (рішення ЧОДА від 01.02.1994 № 29).

8. Охор. № 6967 мист. *Пам'ятний монумент «Вчителька»* (1990 р.), вул. Кропив'янського (перед фасадом корпусу № 1 НДУ), (рішення ЧОДА від 30.09.2008 № 252).

9. Охор. № 6967 мист. *Пам'ятник Т.Г. Шевченку* (1991 р.), вул. Шевченка (парк ім. Т.Г. Шевченка), (рішення ЧОДА від 01.02.1994 № 29).

10. Охор. № 6968 мист. *Пам'ятник графу І.А. Безбородьку* (1990 р.), вул. Кропив'янського (праворуч від фасаду Гоголівського корпусу НДУ), (рішення ВК ЧОРНД від 30.08.1991 № 193).

11. Охор. № 6969 мист. *Пам'ятник М.Г. Кропив'янському* (1989 р.), вул. Овдіївська (подвір'я школи № 13), (рішення ЧОДА від 01.02.1994 № 29).

12. Охор. № 6970 мист. *Пам'ятник М.К. Заньковецькій* (1993 р.), пл. Заньковецької (сквер ім. М.К. Заньковецької), (рішення ЧОДА від 01.02.1994 № 29).

г) щойновиявлені

13. *Пам'ятник ніжинському озірку* (2010 р.), вул. Шевченка (обочина вулиці перед парканом ВАТ «Сіверфуд»).

14. *Пам'ятник Марку Бернесу в ролі Аркадія Дзюбіна з кінофільму «Два бійці»* (2011 р.), вул. Воздвиженська (Театральний сквер).

15. *Пам'ятний знак інженерним військам Збройних Сил України* (2009 р.), вул. Прилуцька (перед прохідною в/ч 0517).

V. ПАМ'ЯТКИ САДОВО-ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА

г) щойновиявлені

1. *Графський парк* (19 ст.), вул. Кропив'янського (територія обмежена будівлями НДУ, забудовою вул. Інститутської та лівим берегом р. Вир).

2. *Сквер ім. М.В. Гоголя* (сер. 19 ст.), вул. Стефана Яворського (територія обмежена вул. Гоголя, вул. Стефана Яворського, вул. Батюка та зеленою зоною перед Миколаївським собором).

VI. ПАМ'ЯТКИ НАУКИ І ТЕХНІКИ

г) щойновиявлені

1. *Трактор ВТЗ «Універсал» (У-2)* (1951 р.), вул. Батюка, 14 (подвір'я НКМ (на постаменті)).

2. *Трактор ВТЗ «Універсал» (У-2)* (1950-ті рр.), вул. Шевченка, 10 (подвір'я ВП НУБіПУ НАІ).

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

АН Академія наук
 АПН Академія педагогічних наук
 ВК виконавчий комітет
 в/ч військова частина
 ВП НУБіПУ НАІ Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський аграрний інститут»
 ВУАН Всеукраїнська академія наук
 КАІ Київський археологічний інститут
 КДВІБСВ Комісія для вивчення історії Близького Сходу і Візантії АН УСРР
 КДУ Київський державний університет
 КМУ Кабінет Міністрів України
 КПУ Комуністична партія України
 МКУ Міністерство культури України
 НДПІ Ніжинський державний педагогічний інститут ім. М.В. Гоголя
 НДУ Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
 НІНО Ніжинський інститут народної освіти
 НІФІ Ніжинський історико-філологічний інститут князя Безбородька
 НКМ Ніжинський краєзнавчий музей імені Івана Спаського
 НМР Ніжинська міська рада
 ННДК Ніжинська науково-дослідна кафедра історії культури та мови
 НРДА Ніжинська районна державна адміністрація
 НТШ Наукове товариство імені Т.Г. Шевченка
 ОУН Організація українських націоналістів
 РЗВС Російський Загально-Військовий Союз (в еміграції)
 РМ Рада Міністрів
 УК ЧОР Управління культури Чернігівської обласної ради
 УРСР Українська радянська соціалістична республіка
 УСРР Українська соціалістична радянська республіка
 ЦК Центральний комітет
 ЧОДА Чернігівська обласна державна адміністрація
 ЧОРНД Чернігівська обласна рада народних депутатів

Автор висловлює подяку колективу Науково-дослідного інституту історії архітектури та містобудування за допомогу та надання матеріалів по формуванню реєстру пам'яток м. Ніжина.

Посилання

1. Вечерський В. Пам'ятки архітектури й містобудування Лівобережної України. Виявлення, дослідження, фіксація. – К.: Видавничий дім А.С.С., 2005. – 586 [2] с.

2. Зозуля С.Ю., Морозов О.С. Місто Ніжин: деякі аспекти формування пам'яткоємного середовища // Праці Центру пам'яткознавства: Зб. наук. праць / Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК. – К., 2005. – Вип. 8. – С. 197-230.

3. Костенко І., Морозов О. Грецькі храми в Ніжині // Київська старовина. – 1993. – № 2. – С. 69-73.

4. Морозов О. Грецькі храми в Ніжині // Греки в Ніжині: Зб. стат. і матер. – К., 2001. Вип. II. – С. 160-176. – (Серія: «Ніжинська старовина»).

5. Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР: Справочник: В 4-х т. / гл. ред. Н.Л. Жариков. – Т. 4. – К.: Будівельник, 1986. – 428 с.

6. Самойленко Г.В., Самойленко С.Г. Нариси культури Ніжина. – Ч. 4: Забудова міста та архітектурні пам'ятки XVII–XX ст. – Ніжин: ТОВ «Наука-сервіс», 1998. – 100 с.; 16 іл.; 7 додат.

7. Самойленко С. Відомі архітектори XVIII ст. – будівничі Ніжина // Ніжинська старовина: Ніжинознавчі студії № 4 : Ніжин окупаційної доби (до 65-річчя звільнення міста від нацистів) ; Пам'яткознавство північного регіону України № 1 : Істор.-культурол. зб. / Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК. – К., 2007. – Вип. 4-5 (7-8). – С. 126-133.

8. Самойленко С.Г. Культурне життя в Ніжині в добу Гетьманщини: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / Чернігів. нац. пед. ун-т ім. Т.Г. Шевченка. – Чернігів, 2010. – 20 с.

9. Сопілка В. Створити громадський центр сучасного рівня // Ніжинська старовина: Істор.-культурол. зб. / Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК; Ніжинська міська організація УТОПІК. – Ніжин: «Аспект-Поліграф», 2005. – Вип. 1 (4). – С. 68-69.

Зозуля С.Ю. Структура сегмента нерухомих пам'яток пам'ятникосодержащей среды Нежина

В исследовании выполнена структуризация сегмента недвижимых памятников памятникосодержащей среды г. Нежина Черниговской обл. Помещенный в качестве приложения список недвижимых памятников выполнен по историко-архитектурному опорному плану города. Результаты исследования могут быть использованы в дальнейших историографических и памятниковедческих исследованиях, а также в практической работе по охране памятников, прежде всего при создании в Нежине историко-архитектурного заповедника.

Ключевые слова: неподвижные памятники, виды памятников, памятникосодержащая среда Нежина, культурное наследие.

Zozulya S.Yu. The structure of Immovable Monuments Segment of Nizhyn's Cultural Heritage

In research the structurization of Immovable Monuments Segment of Nizhyn's Cultural Heritage is done. There is reproduced as an annex a list of Nizhyn's Monuments executed by the historical and Nizhyn's architectural reference plan. The results of this research can be used in subsequent historiography researches, studies in cultural heritage and for practical work of cultural heritage's protection, especially when it was creating historical and architectural reserve in Nizhyn.

Key words: immovable monuments, the types of monuments, Nizhyn's Cultural Heritage.

09.04.2012 р.

ВІДРОДЖЕННЯ СТАРОВИННИХ САДИБ ШЛЯХОМ СТВОРЕННЯ МУЗЕЙНО-ТУРИСТИЧНИХ ЦЕНТРІВ ЯК СУЧАСНА ТЕНДЕНЦІЯ МУЗЕЙНО-ПАМ'ЯТКООХОРОННОЇ СПРАВИ (НА ПРИКЛАДІ САДИБИ МСЦИХОВСЬКОГО ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛ.)

У статті досліджуються історична та культурна цінність старовинної садиби Мсциховського в с. Селезнівка Луганської області, що формують передумови її відродження в якості музейно-туристичного центру як сучасної тенденції музейно-пам'яткоохоронної справи України.

Ключові слова: садибний комплекс, пам'ятка архітектури, художня цінність, палацові інтер'єри, відродження садиб, музейно-туристичний центр.

Старовинні садибні комплекси у сучасному світі викликають подвійну реакцію: першопочатковий подив змінюється захопленням та гордістю. Дійсно, мало хто з пересічних українців знає, що на території України до початку ХХІ ст. збереглося більше двох сотень пам'яток дворянсько-садибного будівництва. На сьогодні вони майже невідомі; деякі з них занедбані, поруйновані та залишені напризволяще. Але це зовсім не зменшує їх високої історичної, естетичної та культурологічної цінності, що здатні викликати захоплення та інтерес сучасних відвідувачів. Тому з кожним роком ці пам'ятки притягують до себе все більше й більше дослідників, туристів, всіх небайдужих до історико-культурного надбання України.

Садиба Мсциховського – одна з небагатьох пам'яток палацово-паркової архітектури зі збереженими внутрішніми інтер'єрами на території Східної України, що демонструє рідкісний для цього регіону зразок псевдозамкової архітектури. В її створенні брали участь відомі архітектори, в оздобленні інтер'єру – відомі майстри та художні фірми того часу.

На початку ХХІ ст. пам'ятка почала привертати до себе все більше уваги, що спричинило її поступове відродження в якості музейно-туристичного центру. Дослідження передумов, що уможливають подібні трансформації, дозволяють розглядати відродження пам'яток садибного будівництва як сучасну тенденцію в музейно-пам'яткоохоронній справі України.

Як пам'ятка палацово-паркового мистецтва садиба в Селезнівці є малодослідженою. Вперше інтерес до садибного комплексу виникає ще наприкінці ХІХ – поч. ХХ ст., коли садиба функціонувала за своїм утилітарним призначенням. Саме тоді вона стає відомою як рідкісний приватний музей, а садибна архітектура – як зразок для інших подібних садиб, якими цей край мав би